Ankara'da kentsel turizmin gelişiminde eski kent merkezinin yeri ve önemi

The place and importance of the old city center in the development of urban tourism in Ankara

Caner HIDIR¹ , Nuray ÇALTI¹ , Mehmet SOMUNCU¹

¹Ankara Üniversitesi, Coğrafya Bölümü, Ankara, Türkiye

ORCID: C.H. 0000-0002-1180-6611; N.Ç. 0000-0002-8100-0226; M.S. 0000-0001-8890-0537

ÖZ

Kent turizmi, kökeni oldukça eskiye dayanan ve iyi değerlendirildiğinde şehirlerde olumlu etkiler ortaya çıkaran, kentlerdeki soyut ve somut kültürel miras ile diğer çekiciliklere yönelik olarak gerçekleştirilen bir turizm faaliyetidir. Son dönemlerde bu kavram turizm disiplininde oldukça popüler olmaya başlamıştır. Bu çalışmanın araştırma sahası olan Ankara'da tarihi kent merkezi Roma ve Bizans dönemi ile başlayıp Selçuklu, Osmanlı, Erken Cumhuriyet dönemi yapıları ve eserlerinden oluşan bir alanı kapsamaktadır. Dolayısıyla kent turizmi kapsamında değerlendirilebilecek birçok turistik değere ev sahipli yapmaktadır. Bu anlamda çalışmanın birinci amacı, Ulus, Hamamönü ve Hamamarkası semtlerinden başlayıp Ankara Kalesi'ni içine alan tarihi kent merkezinin sahip olduğu tarihsel ve kültürel değerleri bütüncül olarak kentsel kimlik ve kültürel miras bakımından değerlendirmektir. İkinci amacı ise Ankara'nın sahip olduğu bu zengin mirasın korunması, geliştirilmesi ve turizmle bütünleştirilmesi konusunda önerileri ortaya koymaktır. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada ilk olarak konuyla ilgili literatür değerlendirilmiştir. Ayrıca bilimsel çalışmaların dışında Hamamönü, Hamamarkası, Ulus ve Kale çevresi ile ilgili hazırlanmış olan proje raporları, imar planları gibi belgeler incelenmiştir. Alanda çalışmalar gerçekleştirilen farklı disiplinlerden paydaşlarla derinlemesine yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Alanın tümünde farklı zamanlarda gözlemler yapılmış ve alan tümüyle fotoğraflanmıştır. Ayrıca kentsel kültürel mirasın korunması ve turizmin geliştirilmesine ilişkin SWOT analizi yapılmıştır. Sonuç olarak, tarihi kent merkezinde kültürel kimliğin ve sosyo-kültürel yaşamın tekrar canlandırılabilmesi ve bunun da kent ile buradaki turizm faaliyetlerine olumlu etkiler oluşturabileceği anlaşılmıştır. Bu nedenle, geniş çaplı bir değerlendirmeye dayanarak Ulus, Kale, Hamamönü ve Hamamarkası semtlerinde kentsel kültürel miras ile kent kimliğinin korunması ve bu bağlamda Ankara'da kent turizminin geliştirilmesi konusunda öneriler ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ankara, Kent turizmi, Eski kent merkezi.

ABSTRACT

Urban tourism is based on both tangible and intangible cultural heritage and on the multiple attractions of a city. Its origins date back to the past, and when properly managed, it can have positive effects on the city. Recently, the concept of urban tourism has become a popular theme in the scholarly discipline of tourism. The historical center of Ankara, the research focus of this study, covers an area comprising Seljuk, Ottoman, and Early Republican structures and works dating back to the ancient Roman and Byzantine periods. Therefore, it has high tourist value that can be evaluated within the scope of city tourism. In this sense, the first objective of this study was, from the perspective of urban identity and cultural heritage, to evaluate the historical and cultural value of the historical city center, starting with the Ulus, Hamamönü, and Hamamarkası districts and including Ankara Castle. The second objective was to propose the preservation, development, and integration of Ankara's rich heritage. This qualitative research began with an evaluation of the relevant literature. In addition to scholarly literature, documents such as project reports and zoning plans pertaining to the Hamamönü, Hamamarkası, Ulus, and Kale environs were examined. In-depth semistructured interviews were conducted with stakeholders from different disciplines, observations were made at different times and in different locations throughout the area, and the area was thoroughly photographed. In addition, a SWOT analysis was conducted to explore the protection of urban cultural heritage and tourism development. The findings suggest that cultural identity and sociocultural life can be revived in the historical city center with positive effects on the city and its tourism activities. Therefore, on the basis of a wide-ranging assessment, recommendations are made for the protection of urban cultural heritage and urban identity for the districts of Ulus, Kale, Hamamönü, and Hamamarkası and for the development of urban tourism in Ankara.

Keywords: Ankara, Urban tourism, Old city center.

Başvuru/Submitted: 10.03.2019 **Kabul/Accepted:** 08.05.2019

Sorumlu yazar/Corresponding author: Caner Hidir / canerhidir19@gmail.com

Atıf/Citation: Hidir, C., Caltı, N., Somuncu, M. (2019). Ankara'da kentsel turizmin gelişiminde eski kent merkezinin yeri ve önemi. B. Gonencgil, T. A. Ertek, I. Akova ve E. Elbasi (Ed.), 1st Istanbul International Geography Congress Proceedings Book (s. 222-242) içinde. İstanbul, Türkiye: İstanbul University Press.

<https://doi.org/10.26650/PB/PS12.2019.002.023>

1. GİRİŞ

Günümüzde turizm birçok ülke adına fırsatlar oluşturmaktadır ve özellikle gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkeler tarafından önemli bir gelir kaynağı olarak görülmektedir. Bu anlamda ülkeler turizme olan yatırımlarını arttırmaya çalışmakta ve turizm endüstrisini iyi bir biçimde organize etmek istemektedirler. Bilindiği üzere turizm endüstrisi oldukça çeşitlidir ve turistlerin ilgisini çekebilecek birçok farklı ürüne sahiptir. Bu çeşitliliğe örnek olan kentsel turizm de turizm endüstrisi altında gelişen bir faaliyettir. Her ne kadar kökeni oldukça eski zamanlara dayansa da son zamanlarda oldukça popüler hale gelmiştir. Küreselleşme ile birlikte, özellikle büyük şehirlere yönelik artan etkileşim sonucunda şehir turizminin gelişimi ivme kazanmıştır. Artan ulaşım olanakları, teknolojik gelişmeler, boş zamanlardaki artış ve para transferinin hızlanması gibi etmenler turistlerin daha sık seyahat etmelerine sebebiyet vermiştir.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre kent turizmi, idare, üretim, ticaret ve hizmetler gibi tarım temelli olmayan ekonomik faaliyetlerin görüldüğü ve taşımacılık gibi konularda düğüm noktası olma özelliği ile kendine özgü nitelikleri bulunan kentsel alanda gerçekleşen bir turizm aktivitesidir. Kent turizmi ziyaretçilerin ev sahibi toplumların tarihi ve kültürel mirası, yaşam tarzları ve düşünce biçimleri hakkında bilgi sahibi olabilmek için gerçekleştirdikleri tüm ziyaretleri kapsamaktadır (Emekli, 2011). Bir başka deyişle kentsel turizm kentlerdeki soyut ve somut kültürel miras ile diğer çekiciliklere yönelik olarak gerçekleştirilen bir turizm faaliyetidir.

Şekil 1: Bazı kentlerin yıllara göre ziyaretçi sayıları (Milyon)

Kaynak: Mastercard (2018)

Şekil 2: Bazı kentlere yönelik yıllara göre turist harcamaları (Milyar Dolar)

Kaynak: Mastercard (2018)

Bazı şehirler uzun zamanlardan bu yana turistleri ağırlamasına rağmen kent turizmi trendi 1990'lı yıllarda belirgin bir biçimde ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu yıllarda turist akışı hızlanmış, turizm şehirlerde önemli bir yere sahip olmuş ve turizm çalışmaları şehirleri yeniden keşfetmeye başlamıştır (Hernandez, Vaquero ve Yubero, 2017). Zaten belli bir altyapıya sahip olan şehirler turistik talebi iyi bir biçimde değerlendirirken (Şekil 1; 2), soyut ve somut kültürel varlıklarını turistlere pazarlamak isteyen şehirler de çalışmalara başlamışlardır. Bu anlamda yapılan çalışmalar özellikle tarihi kent merkezlerinin tarihsel dokularını, değerlerini, ayrıcalıklarını ve sosyo-kültürel özelliklerini ön plana çıkarmak olarak gerçekleşmiştir.

Kent turizmi kapsamında birçok turistik ürün turistlere pazarlanmakta ve bazı mekanlar kent turizmi dahilinde yeniden canlandırılmaktadır. Ülkemizde ve dünyada kentsel dönüşüm stratejileri kapsamında gerçekleştirilen bu çalışmalar iyi organize edildikleri taktirde hem sahip olunan varlıklar korunmakta hem de gerçekten turistik açıdan değere sahip ürünler ortaya çıkmaktadır. Tarihsel ve kültürel birtakım değerler genellikle şehir merkezlerinde bulunmaktadır. Bu sebeple tarihi kent merkezleri sahip oldukları soyut ve somut bazı kültürel değerlerin ve anlamların görülebildiği ve aynı zamanda hissedilebildiği yerlerdir. Dolayısıyla burada gerçekleştirilen koruma veya yeniden canlandırma çalışmaları toplumsal hafızayı canlı tutmakta, kentsel bir kimlik oluşturma adına yardımcı olmakta, sosyal açıdan bir çekim noktası oluşturmakta ve turistler için bir çekicilik unsuru olarak ekonomik anlamda faydalar sağlamaktadır (Çetin ve Sönmez, 2014). Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde de bu durum son dönemlerde çeşitli çalışmalarla birlikte daha açık bir biçimde gözlemlenmektedir. Yeniden üretme, canlandırma, restorasyon ve sokak sağlıklılaştırmaları gibi çeşitli kentsel dönüşüm stratejileri Ankara Eski Kent Merkezi'nde

gerçekleştirilmiş ve halen gerçekleştirilmektedir. Bu araştırmanın amacı Ankara Eski Kent Merkezi'nde gerçekleştirilen planlama ve düzenleme faaliyetlerinin buradaki somut ve soyut kültürel varlıkları nasıl etkilediğini anlamak ve yorumlamaktır.

Her ne kadar ekonomik ve sosyal anlamda bir takım olumlu etkilere sahip olsa da turizm şehirlerde bazı sorunlara da yol açabilmektedir. Örneğin, kent turizminden faydalanmak adına gerçekleştirilen canlandırma, yenileme, sağlıklılaştırma vb. gibi birçok strateji mimari yapılarda birtakım değişimlere sebebiyet vermektedir. Aynı zamanda bu stratejilerin uygulandığı alanlardaki sosyo-ekonomik yapı da buna bağlı olarak birtakım değişimlere uğramaktadır. Değişen ve gelişen mekânlar turistler için uğrak yerleri haline gelmekte ve böylece buralardaki faaliyetler de farklılaşmaktadır. İnsanların normal yaşamlarını sürdürdükleri alanlar turistlerin ilgisine sunulmakta ve böylece birtakım değişimler meydana gelmektedir. Bununla birlikte kentsel turizm de tartışmalara sebep olan bir olgu olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi kentsel turizmin sadece turizm odaklı etkilerde bulunmaması aynı zamanda bulunduğu bölgelerdeki sosyal ve fiziksel ortamı da olumlu veya olumsuz bir biçimde etkilemesidir. Ankara Eski Kent Merkezi'nde de kent turizminin ortaya çıkardığı birtakım olumlu ve olumsuz etkiler söz konusudur. Bu çalışmanın amaçlarından biri bu etkileri ortaya koymak ve olumsuz etkilerin ortadan kaldırılması veya etkisinin azaltılması için önerilerde bulunmaktır.

Şehir planlamasının ve kent turizminin sürdürülebilirlik hedefi doğrultusunda planlandığı şehirler turizmden iyi şekilde yararlanabilirken, tam aksine kötü planlamaların bulunduğu şehirler turizm faaliyetleri nedeniyle zarar görmekte ve hatta sahip oldukları turistik değerleri de kaybedebilmektedirler. Bu nedenle hem planlama hem de turizm faaliyetlerinin titizlikle gerçekleştirilmesi oldukça önemlidir. Bu faaliyetlerin etkin bir şekilde organize edilebilmesi için yerel halkın yararlarının gözetilmesi, kültürel değerlerin muhafaza edilmesi ve iyileştirilmesi konusunda belli stratejilere sahip olunması beklenir (Çetin ve Sönmez, 2014). Aynı zamanda motivasyonları ne olursa olsun, turistler veya günü birlik ziyaretçiler tarihi kent merkezinde yoğun bir tüketim faaliyeti gösterirler. Kültürel aktiviteleri sırasında hem tarihi kent merkezindeki yerli halkla hem de şehrin geri kalanında ikamet eden diğer insanlarla etkileşim halinde olurlar (Hernandez ve ark., 2017). Bu anlamda bu çalışmada Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde bulunan yerli halk ve esnafların turizm faaliyetlerine yönelik düşüncelerini ve beklentilerini anlayabilmek oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Ayrıca alanda söz sahibi olan diğer paydaşların planlama ve proje çalışmaları hakkındaki görüşlerini anlamak ve yorumlamak amaçlanmaktadır.

Tarihi kent merkezindeki birtakım somut veya soyut kültürel varlıklar değerlendirildiğinde, tarihe ışık tutmaları ve kent tarihi üzerine farklı bilim dallarında yapılan değerlendirmelere zemin hazırlayan kimlikleriyle korunmaları gerekmektedir (Tuncer, 2013). Bu çalışmada son dönemlerde Ankara Eski Kent Merkezi'nde gerçekleştirilen kentsel dönüşüm faaliyetlerinin ne ölçüde kültürel varlıkları korumaya yönelik olduğunu ve son dönemlerde artan turistik faaliyetlerin bu değerleri nasıl etkilediği açıklanmaktadır. Ayrıca Ulus, Hamamönü ve Hamamarkası semtlerinden başlayıp Ankara Kalesi'ni içine alan eski kent merkezinin sahip olduğu tarihsel ve kültürel değerleri bütüncül olarak kentsel kimlik ve kültürel miras bakımından değerlendirmektedir.

1.1. ARAŞTIRMA ALANIN YERİ ve TEMEL ÖZELLİKLERİ

Ankara sahip olduğu lokasyon sayesinde yüzyıllar boyunca önemli bir kent olarak ön plana çıkmıştır. Tarihi Galatlar'a kadar uzanan bu şehir birçok savaşa ve tarihi olaya ev sahipliği yapmıştır. Frig, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı devletleri bu şehrin stratejik öneminin farkına varmış ve Ankara'yı önemli bir şehir olarak görmüşlerdir. Bu durum şehrin tarih boyunca gelişmesine olanak sağlamıştır. Ancak Ankara'nın tam anlamıyla Kasaba görüntüsünden uzaklaşmasını sağlayan ve bir kent olarak ortaya çıkmasına sebep olan gelişmenin demiryolunun şehre gelmesi olduğu söylenebilir. Osmanlı döneminde demiryolunun Ankara'ya ulaşması, üretim ve gelirin artmasına ve tüketim mallarının kullanılmasının çeşitlenmesine sebebiyet vermiştir. Böylece ticaret şehirde gelişmiş ve yeni bir merkezin gelişmesi gibi bir durum söz konusu olmuştur (Tuncer, 2013). Yeni merkezin gelişmesiyle birlikte bugün Ankara Tarihi Kent Merkezi olarak adlandırılan alanda hem ekonomik hem de sosyal açıdan birtakım değişimler yaşanmıştır.

Fotoğraf 1: Kale Önündeki Gözcü Sokak

Fotoğraf 2: Ankara Ulus Meydanı / Zafer Anıtı

Ankara'nın 13 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olmasıyla birlikte Tarihi Kent Merkezi üzerinde birtakım önemli etkiler ortaya çıkmış, şehrin ekolojik, fiziki, sosyo-ekonomik yapısı, nüfusu ve insanların yaşam pratikleri değişerek etkilenmiştir (Keleş, 1971; Tuncer, 2001). Cumhuriyetin ilanının ardından Ankara'nın planlanmasına ilişkin çalışmalar da başlamış ve birçok problem gündeme getirilmiştir. Hem Löhler planı hem de Jansen planı olsun Başkent Ankara'nın düzenli bir biçimde gelişmesi adına önemli çalışmalar olarak ortaya çıkmıştır. Bu planlar hazırlanırken, şehir yönetimi planlamacıları eski kentin yerinde kalması, yenilemeye ve imara açık olması ve genişlemeye imkân sağlamasına yönelik direktiflerde bulunmuşlardır. Aynı zamanda kalenin özel bir tasarım içerisinde ele alınması gerekliliği belirtilmiştir (Sarioğlu, 2001). Aynı zamanda 28.05.1928 tarih ve 1351 sayılı kanunla Ankara Şehri İmar Müdürlüğü kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır (Kavanin Mecmuası, 1928; Sarioğlu, 2001, s.55). Böylece Erken Cumhuriyet Döneminden itibaren gerçekleştirilen planlama çalışmalarının merkezinde tarihi kent merkezi yer almıştır ve bu alanı korumaya yönelik projeler ortaya koyulmuştur.

Fotoğraf 3: Restorasyon çalışmaları sonrası Hamamönü

Fotoğraf 4: Hacı Bayram Camii ve Augustus Tapınağı

Harita 1: Ankara Eski Kent Merkezi Lokasyon Haritası

Ankara Eski Kent Merkezi Altındağ İlçe'sinde bulunan Hacı Bayram, Hamamönü, Hamamarkası, Ulucanlar, Ulus, Bentderesi, Kale ve çevresini kapsayan bir alanda yer almaktadır (Harita 1). Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı devletlerinden günümüze kadar ulaşmış somut eserlere ve aynı zamanda soyut birçok kültürel değere ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca Erken Cumhuriyet Dönemi'ne ışık tutan birçok değer de bu alanda bulunmaktadır. Yani, birçok yönden oldukça önemli olan bu alan zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Bu zengin mirasın turizmde kullanılması da kaçınılmazdır. Alanda birçok müze, sergi, dini yapı, han, hamam, sanat galerisi vb. bulunmaktadır (Tablo 1; 2). Dolayısıyla alanın turistik açıdan daha da ön plana çıkması beklenmektedir. Ankara genelinde düşünüldüğünde, sahip olduğu turistik kaynaklar bakımından en önemli alanlardan birisidir. Dolayısıyla Ankara'da kentsel turizmin gelişimde oldukça önemli bir yere sahiptir ve ilerleyen dönemde de iyi bir biçimde yönetilmesi durumunda öneminin artacağı oldukça açıktır.

Tablo 1: Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde bulunan müzelerin listesi

■ Anadolu Medeniyetleri Müzesi	■ Ziraat Bankası Müzesi
■ Ankara Vakıf Eserleri Müzesi	■ Ulucanlar Cezaevi Müzesi
■ Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi	■ Resim Heykel Müzesi
■ Erimtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi	■ Roma Hamamı Açık Hava Müzesi
■ Kurtuluş Savaşı Müzesi	■ Etnografya Müzesi
■ Şair ve Yazarlar Evi Müzesi	■ PTT Pul Müzesi
■ Mehmet Akif Ersoy Evi Müzesi	■ Türkiye İş Bankası İktisadi Bağımsızlık Müzesi
■ Gökyay Vakfı Satranç Müzesi	■ Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzesi
■ Rahmi Koç Müzesi	

Tablo 2: Ankara Eski Kent Merkezi'nde bulunan turistik yapıların listesi

■ Zafer Anıtı	■ Julianus Sütunu
■ Hacı Bayram Camii	■ Safran Han
■ Arslanhane Camii	■ Pirinç Han
■ Hacı Arap Camii	■ Çengel Han
■ Ahi Elvan Camii	■ Çukur Han
■ Ahi Şerafeddin Camii	■ Sulu Han
■ Sultan Alaeddin Cami	■ Taş Han
■ Ankara Sinagogu	■ Pilavoğlu Han
■ Roma Antik Tiyatrosu	■ Karacabey Hamamı
■ Cenabı Ahmet Paşa Camii	■ Şengül Hamamı
■ Azize Tereza Katolik Kilisesi	

Son dönemlerde turistik potansiyeli daha da fazla anlaşılan eski kent merkezinde turizmin gelişmesi adına gerçekleştirilen birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar gerek kamu gerekse özel birtakım girişimler tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalara örnek olarak, iş insanı Rahmi Koç'un Çengel Hanı restore ettirip burayı bir müze haline getirmesi gösterilebilir. Bu girişimin ardından birçok insan ve kurum alana olan bakış açılarını değiştirmiştir. Belediyelerin gerçekleştirdiği sokak sağlıklılaştırmaları ve restorasyon çalışmaları da alanın görüntüsünü değiştirmeye başlamıştır.

Tablo 3: Ankara Eski Kent Merkezi'nin fonksiyonel değişimi (1923-Günümüz)

1923-1930	Tarihi kent merkezi bu dönemde kentin politik ve bürokratik merkezi rolünü üstlenmiştir.
1930-1950	Politik ve bürokratik önemini koruyan alan ek olarak, kültürel, finansal ve ticaret merkezi olarak da gelişimine devam etmiştir.
1950-1980	Bu dönemde tarihi kent merkezinin ticaret ve finansal anlamda önemi artarken, bürokratik ve politik merkez özelliği azalmıştır.
1980- Günümüz	Bu dönemde politik ve bürokratik özelliği yok olan tarihi kent merkezi finansal özelliğini de yitirmiş ve ticari açıdan özelleşmiştir.

Kaynak: (Bayraktar, 2013, s. 20-21)'dan uyarlanmıştır.

Dünya üzerindeki pek çok kent merkezinde yaşanan yoksullaşma, değersizleşme, işlevsizleştirme, çöküntüleşme ve soylulaştırma süreçleri cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Ankara Tarihi Kent Merkezinde de yaşanmıştır (Günel, 2006). Ankara'nın İmarının TBMM, İmar müdürlüğü, İmar İdare Heyeti ve Belediye gibi farklı kuruluşlar tarafından yönetilmeye çalışılması imar sürecinin etkili bir biçimde yönetilememesine sebebiyet vermiştir (Sarioğlu, 2001, s. 72). Hazırlanan planlar dönemin koşullarına göre yeterli ve modern olarak değerlendirilse de 1950'li yıllarda Türkiye'de gerçekleşen kırdan kente göç ve böylece kentin nüfusunun planlanan aksine daha hızlı bir şekilde artması bu planların uygulanmasını zorlaştırmıştır. Kalabalıklaşan Ankara'da birtakım konut problemleri ortaya çıkmış ve gecekondulaşma gibi faaliyetler hız kazanmıştır. Artan nüfusun Ankara Tarihi Kent Merkezi üzerinde özellikle yerleşim yeri şeklinde oluşturmuş olduğu birtakım baskılar nedeniyle buradaki soyut ve somut kültürel miras hem dolaylı hem de doğrudan zarar görmeye başlamıştır. Zamanla Ankara'nın merkezi önce Yenişehir ardından da Kızılay ve Kavaklıdere gibi muhitlere kaymıştır. Bu durum Ankara Tarihi Kent Merkezinin ekonomik özelliğini yavaş yavaş yitirmesine ve bu alana olan ilginin azalmasına sebebiyet vermiştir. Tüm bu süreçte bu alanı korumaya yönelik çalışmalar işlevlerini yitirmiş ve tarihi kent merkezi çöküntüleşmeye başlamıştır. Böylece Ankara eski kent merkezi cumhuriyetin kuruluşundan bu yana birtakım fonksiyonel değişimlere uğramıştır. Bu değişimlere ilişkin dönemler ve özellikleri tablo 3'te yer almaktadır.

Şekil 3: Ankara Eski Kent Merkezi’nde bulunan bazı müzelerin ziyaretçi sayıları (2016-2018).

Kaynak: DÖSİMM

Özellikle son 15 yıllık süreçte yerel yönetimce gerçekleştirilen bazı plan ve projeler Ankara Tarihi Kent Merkezi’nin önemli bileşenlerini tehlikeye attığı söylenebilir. “Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı”, “Ankara Kalesi ve Çevresi Koruma Planı ve Projesi”, “Ankara Merkez Eski Kent Dokusu’nun Planlanması, Sağıklaştırılması ve Korunması” gibi plan ve projeler yok sayılarak Ankara Tarihi Kent Merkezi Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından yenileme alanı olarak ilan edilmiştir (Tuncer, 2013). Ancak bu planın alan üzerinde birtakım olumsuz etkilerinin olacağı tespit edilmiş ve planın uygulanması durdurulmuştur. Ankara Tarihi Kent Merkezi’nde günümüze kadar birçok plan ve proje gerçekleştirilmiş (Tablo 4) ancak bu plan ve projelerin çoğu çeşitli sebeplerden dolayı efektif bir biçimde uygulanamamıştır.

Tablo 4: Ankara Eski Kent Merkezi’ni konu alan bazı plan ve projeler

■ Ulus tarihi kent merkezini iyileştirme, sağıklaştırma, koruma ve yenileme projesi	■ Ankara Eski Kent Dokusunu Koruma Amaçlı İmar Planı
■ Ankara Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı	■ Ankara Kalesi Koruma Geliştirme İmar Planı Projesi
■ Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı	■ Löscher planı
■ Ankara Merkez Eski Kent Dokusu’nun Planlanması, Sağıklaştırılması ve Korunması	■ Jansen planı
	■ Nihat Yücel ve Raşit Uybadin Planı
	■ Ankara 1990 Nazım Planı
	■ 2015 Planlama Çalışmaları
	■ Ankara 2025 Nazım Planı

Fotoğraf 3: Hacı Bayram Mahallesi

Günümüzde eski kent merkezinde halen bir takım planlama ve proje tartışmaları bulunmaktadır. Özellikle alanın turistik açıdan gelişmesi ve buradaki turistik çekiciliklere yönelik talebin artma eğiliminde olması (Şekil 3) alandaki planlama ve yeniden canlandırma tartışmalarının şiddetlenmesine sebep olmuştur. Örneğin, Bentderesinde bulunan Roma Antik Tiyatro'sundaki restorasyon çalışmaları ve alandaki diğer çalışmalar esnasında tarihi eserlere zarar verilmesi büyük tepki toplamıştır. Aynı zamanda Erken Cumhuriyet Dönemi için oldukça önemli bir anı değeri taşıyan İller Bankası'nın yıkılması ve Anafartalar Çarşısının yıkılmasına yönelik projelerin varlığı alanda tansiyonun yükselmesine sebebiyet vermiştir. Ayrıca alanda yaşanan yetki karmaşası da plan ve projelerin uygulanamamasına ve turistik açıdan değerli bir alanda bir takım problemlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Kısacası, Türkiye'nin başkenti Ankara'da, tarihsel kent merkezinde ve çevresinde, somut ve soyut zengin bir kültürel miras ile diğer turizm değerleri bulunmasına karşın bu değerler birtakım planlama tartışmaları sebebiyle yeterince korunamamakta ve turizmde değerlendirilememektedir.

1.2. YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı bu çalışmada ilk olarak konuyla ilgili literatür değerlendirilmiştir. Ayrıca bilimsel çalışmaların dışında Hamamönü, Hamamarkası, Ulus ve Kale çevresi ile ilgili hazırlanmış olan proje raporları ve imar planları gibi belgeler incelenmiştir. Alanda çalışmalar gerçekleştirilen farklı disiplinlerden paydaşlarla derinlemesine yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Alanın tümünde farklı zamanlarda gözlemler yapılmış ve alan tümüyle fotoğraflanmıştır. Ayrıca kentsel kültürel mirasın korunması ve turizmin geliştirilmesine ilişkin SWOT analizi yapılmıştır. Son olarak, elde edilen tüm veriler topluca değerlendirilmiştir.

2. BULGULAR

Tarihi merkezler şehirlerin kültürel mirasının, tarihinin ve sahip olduğu değerlerin büyük bir bölümünün bulunduğu alanlardır. Bu anlamda turistler tarihi kent merkezlerini ziyaret ettiklerinde bir soyut ve somut varlığı bir arada görebilmektedirler. Ankara ilinde kentsel turizmin gelişmesinde potansiyel temel noktalardan biri Ankara Kalesi ve çevresidir. Ankara kalesi kültürel ve tarihi pek çok özelliğinin yanı sıra eşsiz manzarasıyla da pek çok insan için çekim noktası olabilecek bir noktadır. Ankara kalesi sorunların tespiti ve uygun çözüm yollarının aranıp başarılı bir şekilde uygulanması halinde başkent Ankara için önemli bir çekicilik haline bürünecektir.

Bu çalışmada günümüzde Ankara kalesi ve çevresinin turizm potansiyelinin ortaya çıkarılıp değerlendirilmesi, alandaki problemlerin ortaya koyulması ve alandaki paydaşların buradaki planlama ve turizm faaliyetinin gelişimi hakkındaki görüşlerini anlamak için görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Paydaş grupları olarak; bölge esnafı, TMMOB Mimarlar Odası Daire Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Altındağ Belediyesi ve bilim insanları tercih edilmiştir. Böylece hem halk hem akademi hem de idari yapının kale ve çevresinde kent turizmine bakış açıları, turizm potansiyelini değerlendirme kriterleri ve kendileri haricindeki kurumların yeterliliğini yargılama durumları ortaya koyulmuştur.

Tablo 5: Görüşme gerçekleştirilen kişi/kurum temsilcisi listesi

GÖRÜŞME YAPILAN KİŞİ/KURUM TEMSİLCİSİ	EĞİTİM DURUMU	GÖRÜŞME TARİHİ
Şehir Bölge Planlamacı/Akademisyen	Lisansüstü	25.05.2019
Ankara Büyükşehir Belediyesi- Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı	Lisans	28.05.2019
Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (Şehir ve Bölge Planlamacı/Memur)	Lisans	28.05.2019
TMMOB Mimarlar Odası (Mimar/Emekli Belediye Memuru)	Lisansüstü	30.05.2019
Altındağ Belediyesi-Tarihi Alanları Koruma Şubesi (Şehir Bölge Planlamacı/ Memur)	Lisans	03.06.2019
Esnaf 1	Lise	28.05.2019
Esnaf 2	Lisansüstü	04.06.2019

2.1. PAYDAŞ GRUP TEMSİLCİLERİNİN ANKARA TARİHİ KENT MERKEZİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Seçilen tüm paydaşlara “**Ankara Tarihi Kent Merkezini hangi ölçekte ve nasıl değerlendiriyorsunuz?**” sorusu yöneltilmiştir. Bu soru kişilerin ve kurumların ‘Ankara Tarihi Kent Merkezine’ bakış açılarını tespit etmek için sorulmuştur. Soruyu Ankara Büyükşehir Belediyesi-Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi “*Ankara Tarihi Kent Merkezi ve diğerleri... Büyükşehir belediyesi bu alanlara değer veriyor. Bunun için ‘Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı’ kurulmuş.*” yanıtını verirken Altındağ Belediyesi-Tarihi Alanları Koruma Şubesi yetkilisi “*Kentsel sit alanı sanırım şuanda 185.000 m²’lik bir alanı kaplamaktadır. Burası sosyal anlamda çok büyük bir alan içerisinde, restorasyon dışında daha farklı çalışmalar yapılmalı. Ulus Merkezi İşhanı var. Burada değişik kültürlerin bulunduğu alanlar var.*” cevabını vermiştir. Bu yanıt ile alanda kültürel geçmişin canlandırılması için salt restorasyon çalışmalarının yetersiz olduğunu söylemiştir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun (1983) üçüncü maddesine göre sit “Tarih öncesi devirlerden günümüze kadar gelen çeşitli uygarlıkların ürünü olması, bulundukları zamanların sosyal, ekonomik, mimari ve bunun gibi birçok özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşamda yer edinmiş veya önemli tarihi olayların meydana geldiği yerler ve belirlenmiş tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.” Aynı soruya Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü yetkilisi “*Ankara Tarihi Kent Merkezi, kentsel sit statüsüne sahip bir alan... Bu yüzden korunan alanlar içerisinde yer alıyor. Genel olarak imar çalışmaları yapılırken özel çalışmaların yapılması gerektiği bir alan. Koruma amaçlı imar planlarını gerektirdiği bir alan. Bu yüzden diğer imar planlarından ziyade alt ölçeklere kadar plan ve tasarım yapılması gerekiyor.*” demiştir.

TMMOB Mimarlar Odası temsilcisi ise “*... Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi çok katmanlı bir yer. Planın çekirdek noktası için yapılanlara karşı çıkılırken, kuzeydoğusu için çıkılmıyor. Angora dünya ticaretinde 1800’lü yıllarda bir numaraydı. Biz Mimarlar Odası olarak 2005’ten beri bu saçmalıklarla mücadele ediyoruz.*” demiştir. Böylece konuşmasında Ankara’nın tarihsel yanına Angora diyerek dokunmuştur. Araştırmanın akademisyen paydaş grubunu temsilen şehir-bölge planlamacısı “*Ankara çok katmanlı bir şehir Ulus’tan istasyona kadar ve güneyde Sıhhiye’ye kadar tüm alanın altını kazdığınız zaman yani bina yapmak için temel kazısında mutlaka bir arkeolojik kalıntı ile rastlaşırsınız. UNESCO dünya miras listesine girecek kadar önemli eserler var, anıtlar var, Roma Hamamı da, Augustus Tapınağı da, Kale de her biri UNESCO Dünya miras listesine girecek değeri ve önemi taşıyor. Sadece Hacı Bayram ve çevresi ön listeye girdi 2016’da.*” diyerek Ankara’nın tarihsel, kültürel ve mimari değerine vurgu yapmıştır.

Esnaf 1 “*Bakımsız bura. Burası eski bir çarşı olduğu için bakımsız, tam randımanlı değil. Aydınlatma iyi değil. Efendim koruma şekli iyi değil, hırsızlıklar oluyor. Özellikle malı koyduğun zaman dükkânı açıp gidiyor adam malını alıp gidiyor. Ondan sonra çatılarımızda hiçbir şey kalmadı. Oluklar. Çünkü oluklarımız vardı hepsini söktüler. Çaldılar yani. Onun için burası bakım istiyor yani. Bi de buraya turizm veyahut da halkın gelmesi için vatandaşın bir minibüs şekli verilmesi gerekir otobüs verilmesi gerekir. Kale için. Bu kalenin etrafı bura. Köyün pazarı gibi düşün. Sonra bu sokaklar çok pislik. Şuradan gir, insanlar yani duramıyorsun bile. O yanda var pislik, aralarda. Biii caddenin oralar biraz güzel. Orda işe bir yeni çalışma, bakım yapıldı. Yani aydınlatmamız falan iyi değil.*” derken Esnaf 2 “*Valla çok önemli bir şey... Yani ne anlam ifade ediyor çok önemli benim için burası. Çok tarihi çok önemli bir yer, korunması gereken.*” yanıtını vermiştir. Esnaf 1 Ankara tarihi kent merkezini hem tarihsel zenginliği hem de altyapı ve üst yapı çalışmalarının eksikliği şeklinde değerlendirmiştir. Esnaf 2 ise Ankara Tarihi Kent Merkezini mekân değil yer anlamı bağlamında değerlendirmiştir. Mekân bireyin duygusal anlamda vasıflandırmadığı bir kavram iken yer bireyin duygusal önem atfetmesini içerir. Esnaf 2 alanı iç çekerek anlatmaktadır. Görüşmeler sırasında Mimarlar Odası’nın da aynı duyguları paylaşarak ses tonunu kullandığı söylenebilir.

Fotoğraf 6: Kaleden Ankara manzarası

2.2. KURUM VE KURULUŞLARIN ANKARA ESKİ KENT MERKEZİ KONUSUNDAKİ TUTUMLARI VE YAPTIKLARI ÇALIŞMALAR

Görüşmeler sırasında görüşmecilere yöneltilen diğer bir soru; **“Sizin/Görev yaptığınız kurumun alanla ilgili tutumu nedir? Alanla ilgili olarak sizin/kurumunuzun şimdiye kadar yaptıkları nelerdir?”** olmuştur. Soruyu, Ankara Büyükşehir Belediyesi-Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi *“Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Turizm Bakanlığından daha aktif çalışıyor. Hacıbayram, Ankara kalesi var. Kurumumuz çok kapsamlı.”* şeklinde yanıtlarken Altındağ Belediyesi-Tarihi Alanları Koruma Şubesi yetkilisi *“Bugün Yahudi Mahallesi kayboluyor. Ancak Altındağ Belediyesi olarak yetki tamamen bizde değil. Yetki Altındağ ilçe belediye sınırları içerisinde olduğu halde kanunlarla Büyükşehir Belediyesi bu yetkiyi elimizden aldı. Biz Hamamönü ve Hamam arkasında görevliyiz. Oraya projeler hazırlayıp yapıyoruz. Ankara Kalesi’nde herhangi bir yetkimiz yok. Ama olsa oraya da projeler yaparız. Bazen işte çeşitli odalar, kurumlar falan eleştiriyorlar bizi ama eleştirilere açığız. Biz bir şeyler yapıyoruz ki eleştiriliyoruz. Bu da iyi bir şey... Yapılan eleştirileri okuyoruz, bize geliyor. Bunları değerlendiriyoruz da. Biz Hamamönü ve Hamam arkasında tek yapı ölçeğinde çalışmalar yaptık. Kaleye kadar olan kısımda sokak sağlıklılaştırması yaptık. Sit alanının bulunduğu coğrafyaya, özelliğine göre yapılacak plan değişir. Tanıtım yapıyoruz. Ama bu yeterli değil. Ancak tanıtımlardan çok yaptığımız çalışmalarla Türkiye’de ünlüyüz. AB’nin Seçkin Destinasyonlar Programı’nda Hamam önü seçkin destinasyon seçildi.”* demiştir. Bu açıklaması ile kurumunu ön plana çıkarmıştır ve yaptıkları çalışmalardan kazandıkları ödülleri öne sürmüştür.

Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisi aynı soruyu *“Şimdi burası zaten KUDEP olarak aslında geçiyor yönetmelikte ama Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı zaten koruma alanlarında görev yapmış, bu alanlarda görev yapması için kurulmuş bir daire başkanlığıdır. Biz de sadece koruma alanları üzerinde çalıştığımız için özellikle bu konuya eğiliyoruz. Burada çalışan personeller alanın niteliğine göre zaten gerekli olan meslek gruplarından oluşmakta; sanat tarihi, arkeolog gibi ya da doğal sit alanlarında gereken peyzaj mimarları gibi bu alanda faaliyet gösterdiğimiz için bu personel yer alıyor. Yaptığımız çalışmalarda proje üretip buradaki uzman ekibin kontrolünde yapılıyor tüm bu projeler.”* şeklinde yanıtlamıştır. Kültür ve Tabiat Varlıkları Daire Başkanlığını temsilen konuşmanın yapıldığı yetkili konuşmasında çokça koruma alanından bahsetmiştir. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun (1983) üçüncü maddesine göre koruma alanı *“Taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarını muhafaza etme veya tarihsel çevre içinde korunmalarının gerekli olduğu korunması zorunlu alanlardır.”* TMMOB Mimarlar Odası *“Sadece 1970 yapımı Anafartalar çarşısı için bile çok büyük mücadele veriyoruz. Mimarlar Odası’nın Kent Yürüyüşleri Etkinlikleri oluyor. Ulusla ilgili 3 tane rotamız var. Tavsiye ederim. Biri yakın zamanda oldu, Haziran ayında belki 1 tane daha yaparız. Ankara Ticaret Odası’na dedik ki ‘Gelin, yardımcı olun, güç birliği yapalım.’ Onlar da tünelden rahatsız. Canerler İş Merkezi tam Roma Hamamı’nın üzerinde. 2000’li yıllarda*

yapılan AVM'yi kaldırdın dedik.” yanıtını vermiştir. Yanıtta bahsedilen tünel opera kavşağındaki trafik problemini çözme üzere ulus meydanı yakın çevresinde yapılacak 2 tüneli kapsamaktadır. Mimarlar Odası'na göre Ankara'da Roma kültürünü yansıtan ve kentin geçmiş dokusunu aydınlatan birçok imaj unsuru bu tarz adımlarla yok olmaktadır. Aynı soruya şehir bölge planlamacısı akademisyen M.T “Augustus Tapınağının çevresine fiskiyeli havuz yaptılar. Hacı Bayram çevre düzenlemesi projesi kapsamında yapıldı. Ben buna bazen Hacı Bayram çevre düzlemesi projesi de diyorum. Çünkü dozerlerle falan höyüğe gidip höyüğün altını kazarak katlı otoparklar, Hacı Bayram Çarşısı, AVM'si, kurul kararına aykırı havuz yapıldı. Ne bu? Su onu etkiliyor ve rüzgâr estikçe anıtın duvarlarına yüzeyine giderek tahribine yol açıyor.” demiştir.

Esnaf görüşmelerine baktığımızda ise Esnaf 1 “Ben çocukluğumdan beri buradayım. Burası eski bir çarşı. Gelen insanlar, buradan ayrılan Allah rahmet etsin insanlar da buradan hep gitti. Tüccarlar da, hamallar da gitti. O gün insanı hiç kalmadı. Sen bana Ulus'tan bir yer versen, gitmem. Bana bazen diyorlar çocuklarım ‘Ya baba git boş ver orayı’ ruhum burayı sever, aha burasız da duramam. Burada bir dernek neyin kuracaksak, o da olmadı. Biz burayı kapalı çarşı düşünmüştük. Onu da beceremedik yani. İnsanlar bir araya gelmeyince beceriksiz oldu.” yanıtını vermiştir. Esnaf 2 ise “Yani sahip çıkıyorum. Elimden geldiğince insanlara anlatıyorum. ... Ankara defteri yaptım. Ankara'yı tanıtan bir Ankara defteri yaptım. Size bir tane hediye edeceğim.” demiştir.

Ankara Tarihi Kent Merkezinin geleceğini belirleyen koruma çalışmalarına yönelik bakış açılarını ve hakkaniyetlerini belirlemek için görüşmecilere “**Tarihsel bir süreç halinde baktığımızda Ankara Tarihi Kent Merkezindeki koruma ve planlama çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?**” sorusu yöneltilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi-Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi “Hacıbayram, Ankara kalesi ve çevresi, Tacettin Dergâhı ve çevresi değişmekte. Şuan ki ve geçmişteki hali aynı değil. Ankara evlerinin aslına uygun şekilde restore edilmesi, çay ve kahvehaneler açılması... Olumlu buluyorum. Kültürümüzü yansıtıyoruz. Ama daha aktif olmalıyız. Orada geriye dönük yansımalar tekrar etkin kılınmalı. Ankara oyunlarımız var oynanabilir. Orada restore edilen camiler, türbeler var. Bakım ve onarıma devam edilmelidir. Ankara kalesinin sokakları dardı, genişletiliyor. Örneğin tekerlekli sandalye ile hareket edilemeyecek durumdaydı.” yanıtını verirken Altındağ Belediyesi-Tarihi Alanları Koruma Şubesi yetkilisi “Rahmi Koç gibi iş adamları tabii ki bir şeyler yaptı ama bu alanı aktif hale getirmedi. Alanı aktif hale getiren biz ve Büyükşehir Belediyesi... Bu alanlarda mülkiyet sorunu var ve buranın en büyük eksikliği ise imar planı. Defalarca imar planı hazırladık ama teknik odalar tarafından engellendi. Onlar her şeye karşılar. Siyasi düşünceler ve amaçlarla yapıldığını düşünüyorum. Çünkü yapılan imar planı kötü bir imar planı değildi. Bu plan burada üst üste çakışan parseller var, bunları çözmüştür. Bu imar planının iptali yakın zamanda, ya 2018 ya 2019'da oldu.” cevabını vermiştir.

TMMOB Mimarlar Odası temsilcisi Ankara tarihi kent merkezinin tarihsel olarak koruma çalışmaları hakkında “Şuan bir koruma planı yok. 2005'ten beri Ulus'la ilgili mücadelelerimize devam ediyoruz neredeyse 15 yıllık bir süreç. Ah neler yaptılar. Benim söyleyeceklerim burada 20dk'ya 15dk'ya sığmaz. Şuan bir koruma planı yok ve yaptıkları planlar yetersiz.” demiştir. Ankara kentsel sit alanı için herhangi bir koruma planı bulunmadan çalışmalar yürütülmektedir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununa göre koruma planı kültür ve tabiat varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda kullanılması için gereklidir. Şehir-Bölge planlamacısı M.T ise “Örneğin, 2010 planı Ankara'yı bilen ama Ankara'yı kasaba zanneden bir planlama grubu tarafından yapıldı. O iptal edildi. İller Bankası'nın aynısını başka yere yapacağız denildi. O zaman 850 yaşındaki Alâeddin camiye yaksak ve aynı yere aynısından yenisini yapabilir miyiz böyle bir karar olur mu?” şeklinde yanıt vermiştir. Esnaf 1 “...binaları bozmamak şartıyla buranın yapımı güzel olabilir. Tarihi dokuyu bozmadan planlama gerçekleştirilmeli.” demiştir. Esnaf 2 ise “Yetersiz.” diyerek diğer birçok görüşmecinin koruma faaliyetlerine bakış açısını özetlemiştir. Ayrıca eklemiştir “Hani daha çok korunması adına değil de daha çok makyaj yapılıyor gibime geliyor. Benim gözlemim öyle. Yetersiz bir yenileme çalışması olarak görüyorum.”. Dünyada kentlere ilişkin yeniden canlandırma faaliyetleri, şehirden şehre hatta aynı şehir kapsamındaki farklı alanlarda bile farklı bir biçimde meydana gelmekte ve bu anlamda farklı stratejiler bulunmaktadır. Dolayısıyla Ankara tarihi kent merkezine yönelik gerçekleştirilecek çalışmaların tüm Ankara özneline gerçekleştirilen çalışmalardan ayrı tutularak, bu alana özgü değerler düşünülerek gerçekleştirilmesi önemlidir.

Fotoğraf 7: Hamamönü’nden bir sokak görüntüsü

2.3. PAYDAŞ GRUP TEMSİLCİLERİNİN İLGİLİ KURUM VE KURULUŞLARIN ALANA BAKIŞI VE YÖNETİMİ KONUSUNDAKİ TUTUMLARI HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Görüşme yapılanlara, alanda çalışma yapan kurumların çalışmalarına yönelik bir değerlendirme yapmalarını sağlamak için **“İlgili kurum ve kuruluşların alana bakışı ve yönetimi konusundaki tutumları hakkında neler düşünüyorsunuz?”** sorusu yöneltilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi-Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi *“Oradaki müzelere son zamanlarda hiç gitmedim. Önceden gidiyordum ama son zamanlarda bu müzelere ‘Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın’ çalışmalarına tepki olarak, bilinçli olarak gitmiyorum. Örneğin müzelerin özelleştirilmesi ile gelen fiyatları aşırı buluyorum. Gerekli, olmalı... Fakat 2,5-5 lira gibi bir ücret olursa normal ama 30 TL çok. Elbette korumak için ücret gerekli. Ama bizim halkımız için çok pahalı. Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın kale ve çevresi için tutumu güzel.”* diyerek müzelere ücretli giriş-çıkışı eleştirirken, Altındağ Belediyesi-Tarihi Alanları Koruma Şubesi yetkilisi *“Belediyeler dışında alanda ilgili grup yok. Kültür Bakanlığı’nın işi bu o ilgileniyor. Onun haricinde Belediyeler çözüm odaklı çalışıyorlar. Daha hızlılar. Alanın önemini fark edenler belediyeler zaten. Son 10 senedir falan Türkiye’de kentsel sit alanında Belediyeler daha aktif. Bizim işimiz kentsel sit alanı içerisindeki yenileme alanı dışarısındaki alandır. Doğal süreçler içinde burada en yetkili biz olmalıydık. Mesela Yahudi Mahallesi, yetkisi bizde olmadığından mahvolmuş durumda.”* diyerek kendi kurumlarının yeterliliğini vurgulamış ve kendilerinin de alanda etkili olmaları gerektiğini savunmuştur.

Esnaf 1 *“Buraya bakım yok. Kalenin önlerinde bir çalışma oldu ama o da pek randımanlı değil. Bu kale etrafının park sorunu var. Buraya bir park açtılar. Adam buraya mal almak için geliyor, arabasını bir dakika koyuyor ver 10 lira ver 20 lira diyorlar.”* diyerek kale ve çevresinde ilgili kurumların alanın otopark ihtiyacını gözetmediklerini, alanda yapılan özel teşebbüs sonucu meydana gelen iyileşmenin de yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Esnaf 2 ise *“Çok zayıf. Alanı ne olarak görüyorlar? Mutlaka yani iyi düşünceleri vardır ama kaynak aktarılması gereken önceliğin bence burası olmadığını düşünüyorlar.”* diyerek kurumların alana yeteri kadar kaynaklarını aktarmadığını gözlemlemiştir.

2.4. PAYDAŞ GRUP TEMSİLCİLERİNİN ANKARA TARİHİ KENT MERKEZİNİN KORUNMASI VE GELİŞTİRİLMESİ İLE İLGİLİ FAALİYETLER KONUSUNDAKİ DÜŞÜNCELERİ

Görüşme yapılan kişilere **“Ankara Tarihi Kent Merkezinin korunması ve geliştirilmesi ile ilgili faaliyetler hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu faaliyetler yeterli midir? Yeterli değilse bu yetersizliği ve nedenlerini açıklayabilir misiniz?”** sorusu sorulmuştur. Altındağ Belediyesi- Tarihi Alanları Koruma Şubesi yetkilisi *“Ankara Kalesi’nde bireysel olarak hiçbir değişim dönüşüm göremiyorum. Ama Hamam önünde var. Çünkü restorasyon sadece binanın değişimi kurgusuyla yapılırsa hata olur. Ankara Kalesi yerlileri orayı bırakıp gittikten sonra çöküntü alanı haline dönüşmüştür. Ankara Kalesi’nde sadece bir sokak sağlıklılaştırılması yapıldı geçildi. Hamamönü gibi yapılmadı. Yenileme alanı ilan edildikten sonra yetki Büyükşehir Belediyesi’ne geçti. 30 sene önce falan yetki bizdeydi.”* demiştir.

Fotoğraf 7: Hamamönü'nden bir görüntü

Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisi “Aslında şöyle söyleyebilirim ayakta olan yapılar için yeterli. Çünkü bir şekilde çatısını yaptığınız zaman eğer yapının taşıma gücü varsa o yapıyı büyük ölçüde kurtarmış oluyorsunuz. Çünkü ve çatıdan sızan sular ve kum çöküntüleri tarihi yapıyı çökerten bir şey. Ama bazen çatı ve cephe yapımı bazı binaları kurtarmıyor; zaten yıkılmak üzere... Bunun için de ne yapılması gerekiyor? Önce rölöve, restitasyon, restorasyon tüm projeleri çizilip, bir restorasyon projesi yapılması gerekiyor. Yenileme uygulamaları da zaten çok pahalı. İçinde yaşayan adamın zaten buna gücü yok. Ankara Kalesi'nin şöyle bir sıkıntısı da var. Bazı yapılarda hak sahipleri oturmuyor; kiracı vesaire çok düşük gelir grubuna kiraya verilmişler. Çok da hak sahiplerinin umurunda değil açıkçası. Kendileri yaptırmaya yanaşmıyorlar. Belediye eli ile yapılamayacak şeyler var. Bina ayakta duramıyor. Ona bakım yaparak kurtaramazsınız. Mülk sahibinin yapması gerekiyor. O da yapmayınca... Projeleri zaten belediye çizdiriyor. Proje masrafı zaten olmayacak ama yani kendisi yaptırması lazım inşa kısmını. Normalde zaten baktığımızda bir restorasyon projesi bile en aşağı 250-300 bin. Onlar öyle kendi haline terk edilmek zorunda. Bi de kişinin muaffakatını almanız gerekiyor. Adam benim rızam yok yapmayın kardeşim dediği zaman yapamıyorsunuz.” sözleriyle koruma çalışmalarının aslında kısmen yeterli olduğunu anlatmış ve yetersiz kaldığı durumlara ise hakkaniyet çıkarmıştır.

TMMOB Mimarlar Odası temsilcisi “Ankara’da koruma faaliyetleri yeterli değildir. Sümerbank’ın Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi’ne devredilmesi çok acı. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi nereden çıktı? Oradaki çoğu binayı orası aldı. Ulus’ta bir tarih yatıyor. Mimarlar Odası olarak daha büyük ses getirmek adına Ankara Ticaret Odası’ndan yardım talep ettik. Onlar da tünel yapılmasını istemiyorlar. Tünel yaparak tarihsel kültürü mahvederek mi koruyacağız. Mesela Hacıbayram’daki havuz. Allah aşkına... Mahvediyor güzelim yapıyı.” demiştir. Mimarlar Odası temsilcisi bu açıklaması ile Kültür ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün tersi bir yaklaşım sergileyerek Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi’nin alandaki tutumunu eleştirmiştir.

Şehir-Bölge Planlamacısı M.T “2000’li yıllarda Hacı Bayram Camii genişletilirken tarihte ilk defa bir höyüğün altına 4 katlı otopark yapan bir belediye var. Ankara Kalesi’nin devamını niteliğinde olan 3. sur duvarının bağlandığı surlar bir gecede dozerler gelerek yıkıldı. Bu dönem tarihi eserlerinin tahribinde sorumlular maalesef Ankara Büyükşehir Belediyesi ve koruma kurullarıdır.” cevabını vermiştir. Bu yaklaşım Ankara Tarihi Kent Merkezi’nde tahriplerin yaşandığının bunun ise temel sorumlusunun ilgili belediye ve kurulları olduğunu söylemektedir. Esnaf 1 “Biraz kalenin önünü temizlediler sonra burayı Büyükşehir’e verdiler de Altındağ’ından alındı. Şimdi Altındağ Belediyesi burayı ele alırsa bugün Hamamönü kadar burası da rahat çalışır”. Esnaf 2 “Yetersiz. İşte yani yeterince öncelik olmadığını düşünüyorum. Herhalde başka öncelikleri var.” diyerek o da alandaki koruma faaliyetlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir.

2.5. ANKARA TARİHİ KENT MERKEZİNİN KORUNMASI HAKKINDAKİ GÖRÜŞLER

Görüşme yapılan kişilere “Ankara Tarihi Kent Merkezi bölgeler halinde mi yoksa bütüncül olarak mı korunmalıdır? Eğer bütüncül olarak korunması gerektiğini düşünüyorsanız bu bütünün sınırları ne olmalıdır?” sorusu sorulmuştur. Ankara Büyükşehir Belediyesi-Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi “Bütüncül ama ne kadar projeler ayrı olsa da kurumlar tek olmalıdır. Yetki yine bizde olmalıdır. Kurum olarak tekiz!” şeklindeki sözleriyle bütüncül korumayı desteklemektedir. Aynı zamanda bölgeler halinde olsa bile yönetimin tek olması gerektiğini onun da Ankara Büyükşehir Belediyesi olduğunu ifade etmiştir. Altındağ Belediyesi-Tarihi Alanları Koruma Şubesi yetkilisi “Planlama açısından bütün olmalı ama çalışmalar açısından etaplayarak çalışılmalı. Mesela Hamamönü Müslüman Mahallesi, Yahudi Mahallesi de Yahudi. Mimari özellikleri farklı, mescit sayısı farklı... Yahudilerde meydan kültürü var ama bizde yok öyle bir kültür. Bizde onun yerine 30-40 kişilik mescitler var. Yahudi Mahallesi’nde Musa Okulu var, burada dini eğitim veriyorlardı. Bizde de külliye şeklinde olan belirli yerler var. Yahudi Mahallesi ile Hamamönü aynı değil. Bu nedenle aynı stratejiyi oraya da uygulayamayız.” diyerek planlamanın ortak fakat projelerin bölge kültürünün ve durumunun göz önüne alınarak biricik yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisi ise “Bütüncül olarak korunmalıdır ve koruma planı da bütüncül olarak yapılmalıdır. Yani projeler parça parça yapılabilir ki bütün olarak bir proje yapmanız çok mümkün değil. Alanda çünkü farklı kimlikte parçalar var.” cevabını vermiştir.

TMMOB Mimarlar Odası temsilcisi “Bütüncül olarak korunmalıdır. Ancak projelendirme genel yapılamaz tabii ki de. Her yerin farklı karakteristiği, enerjisi, yansıttığı bir peyzaj var.” demiştir. Esnaf 1 “Koruma bölge bölge de olabilir. Bütün halinde korunursa daha iyi... Bütün halinde olursa her taraf güzelleşir.” diyerek diğer görüşmelerdeki yaklaşımı desteklemiştir. Esnaf 2 “Bütün olarak bence korunmalı. Bölgenin sınırları ise... İşte Tarihi Ulus bölgesi herhalde o şeyden başlıyor yani o Çankırı Caddesi’ndeki Roma Hamamı’ndan başlıyor. Muhtemelen, herhalde Sıhhiye’ye kadar uzanan bir şey, bölüm.” demiştir.

Fotoğraf 8: Hacı Bayram Camii ve Augustus Tapınağı’nın kaleden görüntüsü

2.6. ANKARA TARİHİ KENT MERKEZİNİN VE ÇEVRESİNİN KORUNMASINDAKİ PROBLEMLER

Görüşme yapılan tüm paydaşlara “Ankara Tarihi Kent Merkezinin ve çevresinin korunmasında ne tür problemler vardır? Bu problemlere önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi- Kültür ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi “Dilenciler burada yoğunlukta. Mübarek aylarda daha da sayısı artmaktadır. Yabancı ve yerli turistleri bu durum çok rahatsız etmektedir. Zabıta bu konuda daha aktif olmalı.” demiştir. Bu sözleriyle görüşmecinin alanda tehdit olarak gördüğü durum turistleri de çok rahatsız ettiğini gözlemlediği dilencilerdir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisi ise “Bir kere zaten buranın en büyük problemi plansızlığı... Her plan döneminde muhakkak kısa sürede yargıya taşındığı için imar planları, plan kapsamında hiçbir şey yapılamıyor. Yani hep geçiş dönemi yapılaşma koşulları ile işlem yapıyor

burada, yine Kültür Bakanlığı'nın iznine tabi olarak... Bu da sürekli olarak parça parça, parça parça bir şekilde bir uygulamayı bizim önümüze koyuyor." demiştir. Bu açıklamaya göre alanın korunmasındaki en büyük problem bir koruma planından yoksun olmasıdır. Koruma planı açığını kapatmak koruma amaçlı imar planı hazırlamadan mümkün değildir. Günümüzde ise henüz böyle bir çalışma bulunmamaktadır. Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisi *"Ulus'un en büyük en temel sorunu bu yani... Önce bu çözülsün... Vatandaş kendisi de yapamıyor zaten bu nedenden dolayı. Yazık çok güzel evler yok oluyor."* demiştir. TMMOB Mimarlar Odası temsilcisi *"Tünel yapılıyor şimdi. Onun altında kocaman bir Roma kültürü var. Çok yazık. YDA oraya AVM yapacak. Gelişmiş ülkelerde yolun altı kazılıyor, tıgla kazır gibi, katman ortaya çıkarılıyor; üstüne yine yaya yapılacaksa yapılıyor ama camdan. Biz bunu yapamıyoruz."* demiştir. Mimarlar Odası alanın tarihinin ve tarihi ideolojisinin korunamadığına ve koruma gözetmeden yapılan tünel vs. çalışmalarına dikkat çekmektedir.

Aynı soruya Şehir-bölge planlamacısı M.T'nin cevabı ise *"Benim itirazım şuna; yasalara aykırı plan ve projelere. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, İmar Kanunu ve Çevre Kanununa aykırı yapılan her türlü plan ve projelere... Restorasyon bilim ve tekniğin gerektirdiği şekilde uygulamaların yeterince yapılmaması, üniversitelerin, meslek odalarının ve sivil toplum kuruluşlarının görüş ve önerilerinin alınmaması, disiplinlerarası bir konu olan tarihsel çevre korumasının farklı disiplinlerle birlikte yeterince ele alınmaması, kanunda var olan zorunlu meslek grupları bu planlarda yeterince yer almamıştır. Ne odalar ne üniversiteler ne biz hiçbirimiz çağırılmıyor. Koruma kurallarına rant ve benzeri bakış açıları ile bakılması, katılımcı planlama Ankara'da yok, Ulus yıkılacak hiç kimsenin haberi yok. Bugünkü hedeflerden biri de Ulus meydanını yaya meydanı haline getirmek... Orada yapılacak Ulus tüneli her yerel seçimlerde ortaya çıkar. 2000'lerde Ulus tüneli projesi yapılmıştır efendim şimdi İstasyon Caddesi'nden başlayacak alta girecek Bent deresinden çıkacak Hergelen Meydanı, İtfaiye Meydanı oradan alta girecek Atatürk Bulvarı, kuzeyden Çankırı kapıdan çıkacak.....Tarihte ilk defa bir höyüğün içine dozerlerle girerek otopark yapıldı. Sur duvarları da bence buradaki titreşimden kaynaklı olarak yıkıldı, komple çöktü. Hacı Bayram Augustus Tapınağı çevresindeki yapılan kazılarda olan kültür katmanları şunlardır: Paleolitik, Mezolitik, Neolitik, Kalkolitik dönemler; Tunç çağı, Hititler, Frigler, Lidyalılar, Büyük İskender, Galatlar, Romalılar, Bizans katmanları ve kültürel varlıklar. Yani Ankara'nın tarihi yok olmuştur. Ankara'nın kültürü yok olmuştur bu bölgede. Ulus rant amacıyla yenileme alanı ilan edilmiştir. Bilimsel korumayı değil yıkıp yenilemeyi yeniden yapmayı benimseyen bir yaklaşımdır. Hacı Bayram'da iş çıkırından çıkmış Hamamönü'nde yapılar 2 katta tutulmuştur, Hacı Bayram'da 5 kata 6 kata kadar çıkan apartmanlar yapılmıştır. Şimdi diyorlar ki 'UNESCO Dünya miras listesine gireceğiz.' UNESCO Türkiye milli komitesi gelse ne derler buraya? Hacı Bayram'ın eski hali yeni hali birbirlerinden çok farklı. UNESCO milli komitesi demez mi ki acaba 'Siz buraya ne yaptınız? Siz tarihinize, kültürünüze, mimarinize ne yapmışsınız?' demezler mi?"* yanıtını vermiştir. Şehir-bölge planlamacısı akademisyenin bu cevabı Ankara Tarihi Kent Merkezi'nin korunmasında temel problemin karar almada diğer paydaş grupları dahil etmeme, alanda koruma yerine rantın ön plana çıkması, kurumlar arası koordinasyon eksikliği, alandaki kültür ve tabiat varlıklarına yeterli önemin gösterilmediği şeklindedir. Ayrıca alınan birçok kararın 5366 sayılı 'Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun' metnine ve 2863 sayılı 'Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu' metnine de uymadığını söylemektedir. 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Kanun'un (2005) 1. Maddesine göre "... kanunun amacı yıpranan ve özelliğini kaybetmeye yüz tutmuş; kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurullarınca sit alanı olarak belirlenmiş bölgeler ile bu bölgelere ait koruma alanlarının, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılmasıdır." şeklinde bir açıklama bulunmaktadır. Buna göre Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde gerçekleşmiş olan tahripler hem bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa konusunda yetersiz hem de yaşatılarak kullanılmasında eksiktir. Kanunun 5. Maddesine göre ise "... tarihi özelliklerine uygun olarak restore etmek" ibaresi yer almaktadır. Ancak şehir-bölge planlamacısının yanıtına göre Hacı Bayram Veli Camii tarihi özelliklerine uygun olarak restore edilmemiştir. 2863 sayılı kanunun 7. maddesine göre Kültür Bakanlığı korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespitinden sorumludur. Bu tespit bölge koruma kurulları tarafından tescillenir. Vakıflara ait korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının tespiti Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılır. 3. Maddesinin d bendine göre ise Koruma Kurulları eserin korunması gerektiğini düşünmüyorsa o varlık, korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı sayılmaz. Venedik Tüzüğü'nün (1964) 6. maddesinde ise "...kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek herhangi bir yeni eklentiye, yok etmeye, ya da değiştirmeye izin verilmemelidir." ibaresi yer almaktadır. Konuyla ilgili olarak 3. Maddesinde ise "Anıtların korunmasının sağlanmasında ve onarılmasındaki temel amaç, onları bir sanat eseri olarak korumanın yanı sıra bir tarihi belge olarak da korumaktır." ibaresi bulunur. Şehir-bölge planlamacısının açıklamasında bu kanun maddelerinin hiçleştirilmesine örnekler vardır.

Esnaf 1 “Buralar zaten hep eski yapı, biri yaptırıyor biri yaptırmıyor. Kardeşi diyor ki yapılmasın öbürü diyor ki yapılsın. Onun için burada arıza belediye. Burayı ele alır da yaparsa bizim için de gelecek nesil için de iyi olur. Şimdi buradaki evleri yenilediler ama bunların içine hiçbir şey yapılmadı. Sade Cephelerini bir de üst çatı sistemini değiştirdiler. Uyduruk olarak yapıldı.” demiştir. Bu sözleriyle alanda imar planı sorunları yaşandığını ve yenilemenin de amacına uygun şekilde gerçekleştirilmediğini örneklerle ifade etmiştir. Esnaf 2 “Buraya sahip çıkacak esnaf profilinin bir şekilde sağlanması lazım. Gerek eğitimle, gerek bilinçlendirmeye buranın esnafının da mutlaka profilinin değişmesi lazım. Tarihi dokuya katkı verecek esnafın oluşturulması lazım.” demiştir. Dünya üzerindeki birçok örnek göstermektedir ki hem doğal koruma alanları hem de kültürel koruma alanları olsun ancak halkın katılımı gerçekleştirildiği taktirde efektif bir biçimde yönetilmektedir. Esnaf 2 alanın korunmasında engel oluşturan temel durumun tarihi bir alanda ikamet edenlerin çoğunun alanın kimliğini yansıtmaması olduğunu düşünmektedir.

Fotoğraf 9: Kalenin çevresi ve dükkanlar

2.7. ANKARA TARİHİ KENT MERKEZİ’NİN TURİZM POTANSİYELİNE İLİŞKİN GÜÇLÜ VE ZAYIF YÖNLER İLE TURİZMİN ALAN İÇİN YARATACAĞI FIRSAT VE TEHDİTLER

Araştırmada başta Ankara kalesi ve çevresi olmak üzere Ankara Tarihi Kent Merkezi’nin turizm potansiyeli yaratan güçlü ve zayıf yanları ile turizmin alanda yaratacağı fırsat ve tehditler için SWOT Analizi yapılmıştır (Tablo 6). Yapılan SWOT analizi görüşme yapılan her bir kişinin görüşleri, nicel ikincil veriler ve literatür taraması sonucunda elde edilmiştir. SWOT analizi için her bir görüşmeciye Ankara Tarihi Kent Merkezi’nin güçlü ve zayıf yanlarını tespit etmeye yönelik olan “Alanın sahip olduğu avantajlar ve dezavantajlar nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Ankara Büyükşehir Belediyesi-Kültür Ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi “Avantaj olarak alanda turizmin esnafa katkısı büyük. Kalenin etrafında köy pazarı kurulmasının turizme katkı yapacağını düşünüyorum. Kadınlar da orada iş gücüne katılmalı. Büyükşehir’in BELMEK kapsamında bunlara öncülük etmesi gerekir.” diyerek alanda turizm-esnaf arasındaki olumlu ilişkiye değinirken kadınların kale çevresindeki tarihi pazarda iş gücüne katılması gerektiğini ve BELMEK’in bu anlamda katkı sağlayabileceğini söyleyerek önerilerde de bulunmuştur. Aynı soruya Altındağ Belediyesi-Tarihi Alanları Koruma Şubesi yetkilisine sorulduğunda “Avantaj çünkü burada cumhuriyet dönemini, kültürümüzü restorasyonlar yaparak aktif kılıyoruz. Restorasyonlar, sokak sağlıklılaştırması... Dezavantaj çünkü sokakta, hem buradaki plansızlıktan doğan belirsizlikten dolayı yerlileri, o iyi kesim terk etmiş, hem de buralar çöküntü alanları olmuştur. Bizim de bazen oluşturduğumuz şeyler oluyor. Bir önceki restorasyon çalışmamızı sonraki dönemde beğenemeyebiliyoruz. Yeni çıkan teknolojik unsurlarla çalışmayı yeniden değerlendiriyoruz.” demiştir. Altındağ Belediyesi’ni temsilen görüşmenin gerçekleştirildiği yetkili alanın güçlü yönü olarak alanın tarihi ve kültürel varlıklarının yenileme çalışmaları ile canlandırılması olduğunu söylerken dezavantaj olarak da alanın çöküntü haline gelmesini göstermiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisi “Yabancı turist buraya zaten geliyor onları çok değerlendirmek istemiyorum, iyi olsa da kötü olsa da geliyorlar. Yerel turistin bence daha çok çekilmesi lazım... Ankara Kalesi’ne insanlar çıkmak için arabayla gelecek olsalar otopark problemi var, otoparklar

vesaire yapılıyor ama herkes arabayla zaten gelemiyor. İnsanların Hacı Bayram'dan veya buradan kaleye yürümesi gerekiyor ya da Hamamönü'ne gidip oradan buraya taa kaleye kadar çıkmaları gerekiyor. O da maalesef herkesin yapabileceği bir şey değil. O yüzden ulaşımın desteklenmesi lazım... Aşağıdan insanları taşıyacak ringler falan yapılması lazım. Onun haricinde zaten Ulus'un tamamında bir ulaşım ve trafik keşmekeşi var. ...toplu taşıma çözülsün bu alanda daha büyük bir gelişme yaşanır.” demiştir.

Ankara Tarihi Kent Merkezi de yoğun trafik sorunlarının yaşandığı bir bölgedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisi bu sözleriyle alanın dezavantajlarının belirlenmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca ring otobüsleri ve toplu taşıma sağlanması gerektiği konusunda da öneriler vermiştir. Kurumu temsilen görüşme yapılan kişi alana yeterli olmasa da yabancı turistlerin de geldiğinden bahsetmiştir. Dündar ve Güçer'in (2014) Ankara'yı ziyaret eden yabancı turistlerin kente yönelik algılarını ölçtükleri ve Ankara'nın ne tür bir turistik imaja sahip olduğunu anlamaya çalıştıkları araştırmalarında Ankara'yı ziyaret eden 688 kişi ile anket görüşmesi gerçekleştirmişlerdir. Bu anket çalışmasına katılan kişilerin %29'u tatil, %21,6'sı iş, %21,4'ü eğitim, %11,9'u aile ve arkadaş gibi ziyaretler ve %3,1'i sağlık amaçlı Ankara'da bulundukları tespit edilmiştir. Ancak Ankara Tarihi Kent Merkezi'ne gelen turist sayısı hiçbir kurum veya kuruluş tarafından henüz tespit edilmemiştir.

TMMOB Mimarlar Odası temsilcisi “*Turizm bizce kentin kimliğini evrenselleştirir. Ulus... Çok başka bir yer bizim için. Ankara'nın 25 yıllık sürecinde tahrip edildi her yer. Çok büyük bir kültür yatıyor burada, her kültürün beşeri ilişkileri var ideolojisi var. Hepsini barındırıyor.*” demiştir. Böylece alanın avantajı olarak Ankara'nın çok katmanlı kültür yapısına dokunurken dezavantajı olarak ise tarihi ve kültürel taşınmazların tahriplerinden yakınılmıştır. Esnaf 1 “*Buranın görünümü güzel. Şimdi buradan istediğin yere bakabiliyorsun. Burası müzelerin olduğu bir yer. Mesela Rahmi Bey'in Müzesi'ne çok çocuk çocuk geliyor. Bir potansiyel var. Çocuklar ama Türkiye içerisindeki kazalarından, vilayetlerinden hep gelip geziyorlar burayı... Burada turizm gelişir yalnız bakım onarım hizmet.*” demiştir. Esnaf 1 bu sözleriyle kale çevresinde bulunan müzelerin rağbet gördüğünü ve alan için bir avantaj olduğunu söylemiştir. Dezavantaj olarak bakım-onarım hizmetlerinin yetersizliğinden bahsetmiştir. Alanın avantajı olarak ise alanın tarihsel zenginliği ilk aklına gelen olmuştur. Esnaf 2 “*... stratejik bir yerde. Yani hani ortada bir yerde. Ne biliyim hani Kapadokya'ya giderken Ankara'dan geçiyorsunuz. Ya da Anadolu'ya giderken buradan geçebilirsiniz. Yani aslında stratejik olarak iyi bir yerde. Bu bir avantaj. Dezavantajı ise yok. Kale bir kere değerlendirilse kale acayip bir yer.*” demiştir. Esnaf 2'ye göre kale ve çevresinin dezavantajı sayılabilecek herhangi bir özellik bulunmazken turizm için avantajı ise Ankara'nın stratejik öneme sahip, kavşak noktasında bulunmasından ötürü uğrak yeri olup ziyarete açık olmasıdır. Araştırmada yapılan görüşmelerde şehir-bölge planlamacısı M.T ise “*Altındağ Belediyesi'nin de büyük mücadelesi ile Hamamönü'ne kadar iyi-kötü bir makyaj yapıldı, temizlendi, düzeltildi. Hamamönü'nde Arslan Ali Camii ve çevresi Samanpazarı, Halk Pazarı yokuşu, Koç Müzesinin yapılması yanına Erimtan Müzesinin gelmesi, hanların restorasyonu ile birlikte o bölgenin cazibesi arttı. Yani 30 yıl önce hayal ettiğimiz bazı şeyler burada gerçekleşmeye başladı. El sanatları, geleneksel dükkânlar, mağazalar ve birtakım atölyeler burada kendine yer seçti. Kültürel turizm ağırlıklı mekânlar oluşmaya başladı.*” diyerek alanın avantajının eskiye göre arttığını belirtmiştir.

SWOT analizinde sınıflandırılacak olan fırsat ve tehditleri seçilen paydaşların bakış açılarını da alarak değerlendirmek için “**Size/Kurumunuza göre tarihi kent merkezindeki rekreasyon ve turizm faaliyetlerin yarattığı fırsatlar ve tehditler nelerdir?**” sorusu sorulmuştur. Soruyu Ankara Büyükşehir Belediyesi-Kültür Ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı yetkilisi “*Biz onların ülkesine gittiğimizde nasıl bizim gözümüze resmen gözlük takıyorlar. Evet, gidince dönmek istemiyoruz. Bizim insanımız da onlara eğitici ve öğretici bir şekilde gözlük takmalılar. Diğer önemli konuda mütercimler. Mütercimlerimizin bu konuda işlerinin ehli olmaları önemlidir. Oranın tarihini, her şeyi takılmadan anlatabilmeliler.*” şeklinde cevaplamıştır. Kültür Ve Sosyal Varlıklar Daire Başkanlığı'na göre alanı gezdirecek tur rehberlerinin alan hakkında geniş çaplı ilgi çekici bilgi vermeleri sağlanarak kale ve çevresi dikkat çekici hale getirilebilir. Yine Dündar ve Güçer'in (2014) çalışmalarından elde ettikleri bulgulara göre Ankara'da turizm altyapısının ve organizasyonun daha iyi bir şekilde yürütülmesi için atılması gereken adımların başında yerel halkın eğitim seviyesini artırmaya yönelik çalışmalar (Yabancı dil bilme) ve turist bilgilendirme hizmetinin yeterliliği artırılması gelmektedir.

Aynı soruya Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı temsilcisi “*Az turist gelmesi yatırımcı açısından tehdit olabilir. Mesela gelecek diye düşünülüp kalenin içerisine kafeler açıldı. Ama yeterli sayıda turist gelmediğinde kapatmak zorunda kalıyor. Genelde de yeterli sayıda gelmiyor şu anda içeride küçük ölçekli işletmeler var. Gelen turist genelde zaten Koç'un yaptığı şeylere geliyor. Gelen turist uzun süreli gelmiyor. Burada müze olması da etkili. Özellikle Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne geliyorlar. Erimtan daha yeni olduğu için ona çok fazla gelmiyorlar. Koç Müzesi'ne geliyorlar. Tur güzergâhında olduğundan dolayı kalenin zaten*

bir avantajı var. Asıl mesele aslında kaleyi turizme açmak değil. Turistler gelirken de zaten mütercimler ile birlikte geliyorlar onun haricinde kaledeki çocuklar var... Bir metin ezberlemişler turistler geldiği zaman onu konuşuyorlar.” şeklinde yanıt vermiştir. Ankara Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Tabiat Varlıkları Dairesi Başkanlığı yetkilisine göre planlananın aksine alana az turist gelmesi kalenin yakın çevresinde açılan birçok küçük işletmenin kapanmasına neden olmuştur ve olmaktadır. Ayrıca kalenin tur güzergâhı üzerinde olması kale ve çevresine turizm için bir fırsat doğurmaktadır. TMMOB Mimarlar Odası temsilcisi *“Siz şuan orada turizmin geliştiğini mi düşünüyorsunuz? Yakında Ankara Kalesi’nde de kimse kalmayacak. Sadece çok parası olanlar girebilecek oraya da. Hamamönü iyi güzel oldu ama mülkiyet el değiştirdi orada. Evleri 500 bine aldılar ama alınan evler şuan 5 trilyon. Adam oranın 5 trilyon olacağını bilseydi satar mıydı? Rant işliyor yine.”* demiştir. Mimarlar Odası rant sebebiyle turizmin bu bölgede geliştirilemeyeceğini söylemektedir. Bu nedenle kale ve çevresinde turizm için asıl tehdidin giderek rant merkezi haline gelmesi olarak ifade etmiştir. Esnaf 1, *“Benim burada fırsatım şu şekil. Çalışan, ekonomik açıdan bugün burada gümüşçüler var. Efendim, diğer bir işler yapanlar var; böyle turizme yönelik. Turistler buranın korunmasına katkıyı her zaman için sağlarlar. Hem korunur hem kalkınır ya. Turist sadece bir malzeme değil, herkesten bir parça bir şey alıyor. Karşımda arkadaş var ona girip alıyor. Altında gümüşçü var ona girip alıyor. Orada elbiseci var ona girip alıyor. Ama turizm burada öyle kötü bir tehdit olmaz, daha iyi olur.”* cevabıyla alanda turizmin gelişmesini kale ve yakın çevresindeki esnaflar için fırsat olarak görmektedir. Ayrıca turistlerin alanda kalkınmaya katkı sağlayacağını düşünmektedir. Ankara kalesi ve çevresinin turizm için büyük bir tehdit unsurunun bulunmadığını ancak güvenliğin sağlanması gerektiğini söylemektedir. Esnaf 2 ise *“Turizm iş fırsatlarını arttırıyor. Ama yani tabi bazen de tehlikeli olabiliyor. Kalabalık her zaman tehlikelidir aslında. Güvenlik açısından rahatsız ediyor. Başka da bir şey yok.”* demiştir. Esnaf 2 için alanda turizmin gelişmesi kale ve çevresinde iş fırsatlarını arttırma olanağı sağlama eğiliminde iken alanda meydana gelecek kalabalıklaşma güvenlik açısından olumsuz sonuçlara neden olabilir. Kent turizmi birçok kent adına olumlu sonuçlar doğurabilir ancak tam tersi durumların da meydana gelmesi yani olumsuz etkilerin de ortaya çıkması muhtemeldir. Kültürel mirasın zarar görmesi veya ortadan kalkması kent turizminin sebebiyet vereceği en olumsuz etkilerin başında gelmektedir. Aynı zamanda kentlerdeki aşırı kalabalık yerelde yaşayan insanların bazı problemlerle karşı karşıya kalmasına sebebiyet verebilir. Günlük yaşamlarını ve pratiklerini kaliteli veya istedikleri gibi gerçekleştiremeyen yerel halk huzursuz olabilir. Bu huzursuzluk turizmin bölgede gelişmesini sorunlu hale gelebilir. Nitekim dünya üzerinde Venedik ve Barselona gibi kent turizminin yarattığı kalabalıktan rahatsız olan şehirler bulunmaktadır. Ankara Tarihi Kent Merkezi için böyle bir durum hali hazırda söz konusu gibi gözükmemektedir ancak alanda yapılan gözlemler sırasında kalabalıklaşmanın bulunduğu bazı bölgeler tespit edilmiştir. Şüphesiz bu durum iyi bir planlama süreci sayesinde bertaraf edilebilir.

Fotoğraf 10: Kalenin bir görüntüsü

Tablo 6: SWOT analizi

GÜÇLÜ YÖNLERİ	ZAYIF YÖNLERİ
<ul style="list-style-type: none">Eski kent merkezinin köklü bir tarihe sahip olması ve dolayısıyla kültür turizmi için elverişli olması.Eski kent merkezinin her ne kadar merkezi olma özelliğini kaybetse de şehrin önemli fonksiyonlarının bulunduğu bir alanda yer alması.Özellikle Ankara'daki yerel halkın rekreasyon faaliyetlerini gerçekleştirebileceği ender yerlerden biri olması.Yenileme çalışmalarının iyi bir biçimde değerlendirilmesi durumunda turizm açısından iyi bir potansiyele sahip olması.Başkent olma özelliği göz önünde bulundurulduğunda Türkiye'deki diğer şehirlere göre daha fazla eğitimli bir nüfusa sahip olması ve bunun turizm endüstrisinde kullanılabilecek iş gücüne dönüştürülme potansiyelinin bulunması.Sahip olduğu lokasyon sayesinde burada turizmin gelişmesi durumunda çeşitli yatırımların burada gerçekleştirilme ihtimalinin fazla olması.Ankara ve dolayısıyla Türkiye adına Cumhuriyet kimliğini güçlendirebilecek özel bir bölge olması.	<ul style="list-style-type: none">Yıllar boyunca alanın iyi bir biçimde yönetilememesi ve planlama çalışmalarının alanda efektif şekilde uygulanamaması.Alanda turizm altyapısının henüz yeterli olmaması.Alanı tanıtımda ve pazarlamada yetersizlik.Ulaşım faaliyetlerindeki yetersizlik.Çevresel açıdan yeterince temiz bir ortam oluşturmama sorunu.Önceki yapılan restorasyon çalışmalarının geçmişi tam olarak yansıtmak duyguyu sağlayamaması.Yapılan çalışmalarda yerel halkın sorunlarının göz ardı edilmesi ya da çok nadir dikkat edilmesi.Bölge esnafı ve sakinlerini bilinçlendirmeme / program eksikliği.Alanda yabancı dil bilen insan sayısının yetersiz olması.
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<ul style="list-style-type: none">Burada turizm ve rekreasyon faaliyetlerinin gelişmesi durumunda alanın daha güvenli bir yer haline dönüşmesi.Yerel halk için ekonomik açıdan çeşitli fırsatların ortaya çıkması.Alandaki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve hem yerli halk hem de turistler için kolaylıkların sağlanması.Çarpan etkisi yaratarak Ankara'daki diğer turizm mekânlarının da hem yerli hem de yabancı turistler için uğrak yerleri haline dönüşmesi.Yaşatarak kullanmak ilkesi göz önünde bulundurularak alandaki somut ve soyut mirasın korunarak sürdürülebilirliğinin sağlanması.Alandaki çöküntü haline gelmiş alanların onarılarak tekrar değer kazanması.Yerli halkın yeni insanlar ve kültürlerle tanışması adına fırsatlar sunması.	<ul style="list-style-type: none">Alanda hali hazırda kalabalıklaşma söz konusudur ve bu durum yerli halkı rahatsız edebilir (Gürültü ve çevre kirliliği vb.).Kalabalık tarihi dokuya zarar verebilir.Zaten araç yoğunluğunun fazla olduğu bu alanda trafiğin daha da artması ihtimali vardır.Alanda turizm faaliyetlerinin gelişmesi sonucu ev ve dükkân kiralalarının artması / Yerli halk için yaşamın daha pahalı hale gelmesi.Ziyaretçilerin yerel kültür üzerinde birtakım baskılar oluşturmaları ve gündelik pratiklerin zarar görmesi.Yanlış uygulanan yenileme çalışmalarının tarihi dokuyu zedelemesi.

3. SONUÇ

Ankara'da tarihi kent merkezi Roma ve Bizans dönemi ile başlayıp Selçuklu, Osmanlı, Erken Cumhuriyet dönemi yapıları ve eserlerinden oluşan bir alanı kapsamaktadır. Dolayısıyla böylesi bir kimliğe sahip kent dokusunun korunması, geliştirilmesi önemli olduğu gibi bu değerler korunduğunda ve geliştirildiğinde turizme katkı sağlaması da kaçınılmazdır. Zira yakın yıllara kadar Ankara Kalesi'nden başlayıp Ulus ve Hamamönü'ne dek uzanan geniş bir alana yayılmış durumdaki tarihi kent merkezi korunamamış ve tarihsel kimliği önemli ölçüde erozyona uğramıştır. Son yıllarda bu olumsuzluk tersine dönmüş ve tarihi kent merkezinde onarım ve yenileme çalışmaları ivme kazanmıştır. Bu durum Ankara tarihi kent merkezinin çehresini değiştirmeye başlamıştır.

Araştırma sonucuna göre, başta Ankara Kalesi olmak üzere, Hamamönü ve Hamamarkası semtlerinde önce şahısların ve şirketlerin başlattığı çeşitli tarihi yapıların restorasyonu ve buraların müzelere dönüştürülmesi, sonrasında yerel yönetimlerin sokak sağlıklaştırma ve onarım çalışmalarının turizmin canlanmasına neden olduğu belirlenmiştir. Araştırmada Ulus ve Kale çevresindeki organik dokunun, körelen duvarların, kültürel kimliğin ve sosyo-kültürel yaşamın tekrar canlandırılabilmesi sonucuna varılmış ve bunun da kent ile burada gerçekleştirilen turizm faaliyetlerine olumlu etkiler oluşturabileceği anlaşılmıştır. Ayrıca alandaki kentsel turizm potansiyelinin iyi bir biçimde değerlendirilmesi durumunda yerel halkın yaşam koşullarının iyileşeceği, ekonomik açıdan yeni fırsatların oluşacağı, bu bölgenin güvenlik açısından daha iyi bir alan haline geleceği ve başkent Ankara'nın ulusal ve uluslararası platformdaki imajının tazelenmesi adına önemli bir adımın atılmış olacağı düşünülmektedir.

Alanda halihazırda birtakım problemlerin bulunduğu da oldukça açıktır. Ankara Tarihi Kent Merkezi'ndeki kültürel yapının sürdürülebilirliğini sağlayacak bir koruma planının olmaması ya da kale ve çevresinde ulaşım, onarım, üst yapı ve alt yapı olanaklarının yetersiz olması bu problemlere sebebiyet vermektedir. Bu problemlerin sonucu olarak da Ankara Tarihi Kent Merkezi kültürel kimliğini kaybetme ve çöküntü alanları oluşturma eğilimindedir. Bu durumun bertaraf edilmesi adına geniş çaplı bir değerlendirmeye dayanarak Ulus, Kale, Hamamönü ve Hamamarkası semtlerinde kentsel kültürel miras ile kent kimliğinin korunması; bu bağlamda Ankara'da kent turizminin geliştirilmesi konusunda öneriler ortaya konulmuştur:

- Ankara sahip olduğu bürokratik önem sayesinde birçok toplantı ve kongre gibi etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle Ankara Tarihi Kent Merkezinin sahip olduğu kültürel ve tarihsel dokuya uygun birtakım kongre ve toplantı salonlarının oluşturulması ve halihazırda var olanların düzenlenmesi gibi çalışmalar alanın öneminin artması ve turizmin gelişmesi adına oldukça önemlidir.
- Sadece Ankara'da değil Türkiye'nin diğer illerindeki tarihi merkezlerin de yeniden canlandırılması ve bu canlandırma işlemlerinin oradaki kültürel birtakım varlıklarla uyumlu bir biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde şehirlerarası turist akışlarının önü açılabilir ve kültür rotaları oluşturulabilir. Yeniden canlandırma işlemleri sadece turistik bakımdan ele alınmamalıdır. Aynı zamanda oradaki sosyo-ekonomik yapı da geliştirilmelidir.
- Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde bazı bölgelerde turizme bağlı olarak oluşan kalabalıklaşma için çok paydaşlı bir planlama faaliyeti ve bütünleşik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.
- Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde yoğun trafik sorunlarının çözülmesi için bir aktarma noktası olarak Ulus'ta ortaya çıkan trafiğin yönünün değiştirilmesi gibi çalışmaların gerçekleştirilmesi önemli konular arasında yer almaktadır. Aynı zamanda tarihi kent merkezindeki sokakların yayalaştırılması da alandaki yoğunluğun azaltılması adına gereklidir.
- Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde de yerel halk ve esnafların haklarını gözetten bir planlama çalışmasının gerçekleştirilmesi alandaki turizm faaliyeti için oldukça gereklidir. Kent turizmi sayesinde insanlar istihdam edilebilir ancak kötü bir alan yönetimi yüzünden insanlar işsiz de kalabilir. Bu durumun yaşanmaması adına kent turizminin alanda ortaya çıkmasından önce gerçekleştirilen birtakım pratiklerin de korunması gerekmektedir. Önemli olan turizm ve diğer sektörlerin birbirleriyle uyum içerisinde hareket etmesini sağlayabilmektedir. Özellikle geleneksel faaliyetlerinin kent turizminin konu olduğu mekanlardaki önemi oldukça açıktır. Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde de bu anlamda geleneksel ekonomik faaliyetlerin tekrar canlandırılması adına çalışmaların gerçekleştirilmesi oldukça gereklidir. Bir zamanlar tiftik keçisinin yününden elde edilen sof kumaşının ulus ve çevresi için önemi bilinmektedir. Ancak hem Ankara ve çevresinde yetiştirilen tiftik keçilerinin sayısında ortaya çıkan keskin azalmanın hem de bu zanaatı gerçekleştirebilecek yeterli sayıda zanaatkarın kalmayışının etkisi büyüktür. Ana ekonomik faaliyet olarak sof kumaşının üretimi gerçekleştirilemeyeceği açıktır ancak turistik bir ürün olarak pazarlanması mümkündür. Bu zanaatın gerçekleştirildiği atölyelerin alanda sergilenmesi turizm ürününün çeşitliliğini ve kalitesini arttırmayı sağlayacaktır.
- Ankara öznelinde baktığımızda planlama ve yönetim çalışmaları farklı ölçeklerde ve alanlarda gerçekleştirilmektedir. Bu planlama çalışmalarında alanların sahip olduğu özellikler iyi bir biçimde ele alınmalıdır. Ankara Tarihi Kent Merkezinde yer alan kültürel varlıkların nasıl daha iyi yönetilebileceği ve metalaştırılmadan nasıl turistik bir ürün olarak pazarlanılabileceği üzerinde durulması gerekmektedir. Dünya üzerinde bulunan birçok tarihi kent merkezi hem yerel hem ulusal hem de uluslararası statüler dahilinde korunmaktadır. Bu tarihi kent merkezlerinin kendilerine ait yönetim planları bulunmaktadır. Ankara Tarihi Kent Merkezi'nde de sürdürülebilirlik ilkesinin ve adaptif yaklaşımın ön planda olduğu bir yönetim planının oluşturulması oldukça önemlidir. Bu süreçte yerel halkında dahil edilmesi planın uygulanması adına gereklidir. Ancak bu şekilde bu alan başarılı bir biçimde yönetilebilir ve mevcut kaynaklar korunup, iyileştirilebilir.
- Şehir turizminin sahip olduğu çeşitlilik şehir ve turist arasındaki ilişki ve etkileşime bağlıdır. Yani turistlerin profili şehirde gerçekleştirilen aktiviteleri de doğrudan etkilemektedir. Turistler ilgi duydukları alan doğrultusunda şehirlerde yığınlar oluşturabilirler. Bu anlamda şehirlerde iyi bir biçimde turistik ürünün organize edilmesi ve pazarlanması isteniliyorsa öncelikle turistlerin eğilimlerini analiz etmek ve bu doğrultuda çalışmalar gerçekleştirmek gerekmektedir. Ankara tarihi kent merkezinde de bu anlamda çalışmaların gerçekleştirilmesi önerilmektedir.
- Ankara Tarihi Kent Merkezi'nin tanıtımı online ortamda da sağlanmalı, turist bilgilendirme hizmetindeki yetersizlikler ortadan kaldırılmalı ve bilgilendirme sistemi iyileştirilmelidir.

Ulus ve çevresinde tarihi ve geleneksel fonksiyonların son zamanlarda işlevselliğini yitirdikleri açıktır. Özellikle bir dönem başkent Ankara'nın merkezi rolünü üstlenmiş kale ve çevresinden bugüne aktarılan bazı temel fonksiyonların önemini kaybetmeye başladıkları görülmektedir. Ayrıca karakteristik mimarisini yitirmiş ya da yitirmeye başlamıştır. Özellikle kültür turistleri için çekicilik oluşturan geleneksel değerlerin bu merkezde daha iyi bir biçimde sergilenmesi ve alanın yapısına uygun bir biçimde turistlere pazarlanması oldukça önemlidir. Son dönemlerde Hamamönü ve Hamamarkasında gerçekleştirilen birtakım çalışmalar bu anlamda oldukça iyi örneklerdir. Bu alanda gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları, sokak sağlıklılaştırılması ve bazı değerlerin işlevselleştirilmesinin hali hazırda birçok olumlu etkileri bulunmaktadır. Bu olumlu etkilerin alanın tümüne yayılması oldukça önemlidir. Ancak bunun gerçekleştirilmesi için atılması gereken en önemli adım alandaki yetki karmaşasının ortadan kaldırılmasıdır. Alandaki paydaşların ortak bir platformda birleşmesi ve tarihi kent merkezinin sürdürülebilir yönetimi için doğru kararların alınması gerekmektedir. Ankara tarihi kent merkezi tüm paydaşların yer aldığı ortak bir karar mekanizmasından yoksun olduğu için geçmişte birçok yönden olumsuz etkilenmiştir.

Ankara Büyükşehir Belediyesinin geçmişte alanla ilgili aldığı kararlar özellikle son 15 yılda bazı problemler ortaya çıkarmıştır. Alanı korumaya yönelik plan ve projeleri işlevsiz kılıp tarihi kent merkezinin yenileme alanı olarak edilmesi büyük tepkiler doğurmuştur. Özellikle Erken Cumhuriyet Dönemi için anı değeri değeri oluşturan yapılar üzerinde tehdit unsuru oluşturan birçok olay meydana gelmiştir. Bugün gelinen noktada ise yeni büyükşehir belediyesi yönetimi tarafından bu durumun tersine çevrilmesi umut edilmektedir.

Sonuç olarak, Ankara Tarihi Kent Merkezi cumhuriyetin ve daha önceki önemli medeniyetlerin izlerinin bulunduğu ve iyi bir biçimde organize edilmesi durumunda canlandırılabilir bir mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Turistik açıdan bu alanın gelişmesi aynı zamanda burada bulunan soyut ve somut kültürel varlıkların da korunmasını sağlayacaktır. Alanda turizmin daha da gelişmesinin çarpan etkisi yaratacağı ve böylelikle Ankara'da kentsel turizmin gelişiminde oldukça önemli bir paya sahip olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bayraktar, N. (2013). Tarihe Eş Zamanlı Tanıklık: Ulus ve Kızılay Meydanlarının Değişim Süreci. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 20-35.
- Çetin, R. Z., & Sönmez, İ. Ö. (2014). Tarihi Kent Merkezlerinde Yeniden Canlandırma Stratejileri. *Ege Mimarlık*, 18-21.
- DÖSİMM. *Müze İstatistikleri*. 06 15, 2019. <http://www.dosim.gov.tr/muze-istatistikleri>
- Dündar, Y., & Güçer, E. (2014). Turistik Bir Destinasyon Olarak Başkent Ankara'nın İmajı. *15. Ulusal Turizm Kongresi 13-16 Kasım*, (s. 848-868). Ankara.
- Emekli, G. (2011). Öğrenen Turizm Bölgeleri, Kentler ve Kent Turizmine Kuramsal Yaklaşım. *Ege Coğrafya Dergisi*, 27-39.
- Günel, İ. (2006). Ankara Tarihi Kent Merkezinde Planlama Deneyimi. *Planlama*, 147-152.
- Hernandez, M. G., Vaquero, M. D., & Yubero, C. (2017). Cultural Heritage and Urban Tourism: Historic City Centers Under Pressure. *Sustainability*, 1-19.
- Kavanin Mecmuası* (Cilt 6). (1928). Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Matbaası.
- Keleş, R. (1971). *Eski Ankara'nın Bir Şehir Tipolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu. (1983, 07 23).
- Mastercard. (2018). *Mastercard Global Destination Cities Index*.
- Sarioğlu, M. (2001). *"Ankara" Bir Modernleşme Öyküsü (1919-1945)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tuncer, M. (2001). *Ankara (Angora) Şehri Merkez Gelişimi (14.-20. YY)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tuncer, M. (2013). Ankara Tarihi Kent Merkezi Yenileme Alanı Koruma Planı, Niteliği ve İptaline İlişkin Gerekçeler. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 10-34.
- UNWTO. *Market Intelligence and Competitiveness*. 08 18, 2019. <http://marketintelligence.unwto.org/content/urban-tourism>
- Venedik Tüzüğü. (1964).
- Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun. (2005, 07 05).